

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum homo teneatur ad testimonium ferendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

illa exceptio non refertur ad mortem ex fame aut siti, sed ad partem aliquid huiusmodi dispensationem. Inquit enim, Sicut sub uentilum eis esset, ne fame, aut siti morerentur, aut aliquod huiusmodi dispensationem, nisi secundum ordinem iustitiae parerentur. Vbi patet quod exceptio illa, nisi secundum ordinem iustitiae, non conuenit cum illo uerbo, morentur, sed cum illo uerbo, parerentur. Secundo dicitur, & melius, concedendo, quod exceptio ad totum refertur, quia de simili, dispensatio passionis licet a seipso loquitur excipiendo, dum dicitur, Aut aliquod huiusmodi dispensationem, nisi secundum ordinem iustitiae parerentur. Vbi patet, quod exceptio ordinem iustitiae, quando patitur, quod dispensationem simili ex fame, uel siti. Dicendum ergo est, quod quia tota illa iustitia se extendit ad similitudinem super articulo, seu casu necessitatis, in quo hostes, republicae, uel excommunicati committuntur, ut patet ex eo, quod ita incipit, Si tamen immineret necessitas, ne nauis decideret, esset eis subueniendum, &c. ideo exceptio intelligenda est, quod fiat a debito subueniendi, & non a potestate subueniendi damnato ad patiendum secundum iustitiam ordinem huiusmodi dispensationem: ita quod sententia est, quod licet necessitas deficiente naturae imminens in hoste republicae, aut excommunicato, obliget nos ad subueniendum illis, ne fame, aut siti moriantur, aut simile dispensationem parerentur: non tenentur tamen ad huiusmodi subuentionem, si secundum iustitiam ordinem haec parerentur. cum qua doctrina patet stare, quod licet possimus damnatis ad mortem, & huiusmodi dispensationem pati, ministrare necessitatem uitae.

non confidit. Leuis etiam animi esse uidetur, ut semper non permaneat in eo, quod semel approbavit: & ideo rationabiliter denegatur subsidium appellationis a iudicibus arbitrariis, qui non habent potestatem, nisi ex consensu litigantium. Sed potestas iudicis ordinarij non dependet ex consensu illius, qui eius iudicio subditur, sed ex autoritate Regis & Principis, qui eum instituit. Et ideo contra eius iniustitiam grauius lex tribuit appellationis subsidium: ita quod etiam si sit simul ordinarij, & arbitrarij iudex, potest ab eo appellari: quia uidetur ordinaria potestas concessio fuisse, quod arbitrer eligeretur: nec debet ad defectum imputari eius, qui consensit in eum sicut in arbitrum, non ut in eum, quem princeps iudicem ordinarij dedit.

AD TERTIUM dicendum, quod aequitas iuris ita subuenit uni parti, quod altera non grauetur. Et ideo tempus decem dierum concessit ad appellandum, quod sufficiens aestimauit ad deliberandum, an expediat appellare. Si uero non esset determinatum tempus, in quo appellare liceret, semper certitudo iudicij remaneret in suspensio, & ita pars altera dannificaretur. Ideo autem non est concessum, ut tertio aliquis appelleret super eodem, quia non est probabile totiens iudices a recto iudicio declinare.

ARTICVLVS III.

Utrum liceat damnato ad mortem se defendere, si possit.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur, quod liceat damnato ad mortem se defendere, si possit. Illud enim ad quod natura inclinatur, semper est licitum, quasi de iure naturali existens: sed natura inclinatio est ad resistendum corruptentibus non solum in hominibus, & animalibus, sed etiam in insensibilibus rebus. ergo licet reo condemnato resistere, si possit, ne tradatur in mortem.

¶ Praeterea. Sicut aliquis sententiam mortis contra se latam subterfugit resistendo ita et fugiendo: sed licitum esse uidetur, quod aliquis se a morte per fugam liberet, secundum illud Eccl. 9. Longe esto ab homine potestate habente occidendi, & non uiuificandi. ergo etiam licitum est reo resistere.

¶ Praeterea. Prover. 24. dicitur. Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & eos, qui trahuntur ad interitum,

liberare nec esses: sed plus tenetur aliquis sibi, quam alteri. ergo licitum est quod aliquis condemnatus, seipsum defendat, ne in mortem tradatur.

SED CONTRA est, quod dicit Apostolus Ro. 13. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & ipse sibi damnationem acquirit: sed condemnatus, se defendendo, potestati resistit quantum ad hoc, in quo est diuinitus instituta ad vindictam malefactorum, ad laudem uero bonorum. ergo peccat se defendendo.

RESPON. Dicendum, quod aliquis damnatur ad mortem dupliciter. Vno modo iuste, & sic non licet condemnato se defendere. Licet enim, non est iudicium resistente impugnarum: unde relinquatur, quod ex parte eius sit bellum iniustum, unde indubitanter peccat. Alio modo condemnatur aliquis iniuste, & tale iudicium simile est uolentiae latronibus, secundum illud Ezech. 22. Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes praedam ad effundendum sanguinem. Et ideo sicut licet resistere latronibus, ita licet resistere in tali casu malis principibus, nisi forte propter scandalum uitandum, cum ex hoc aliquid grauis turbatio timeretur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ideo homini data est ratio, ut ea, ad quae natura inclinatur, non passim, sed secundum rationis ordinem exequatur. Et ideo non qualibet defensio sui est licita, sed solum quae fit cum debito moderamine.

AD SECUNDVM dicendum, quod nullus ita condemnatur, quod ipse sibi inferat mortem, sed quod ipse mortem patitur: & ideo non tenetur facere id, unde mors sequatur, quod est manere in loco, unde ducatur ad mortem. Tenetur tamen non resistere agenti, qui patitur, quod iustum est eum pati. Sicut etiam si aliquis sit condemnatus, ut fame moriatur, non peccat, si cibum sibi occulte ministratum sumat: quia non sumere, esset seipsum occidere.

AD TERTIUM dicendum, quod per illud dictum sapientis, non inducitur aliquis ad liberandum alium a morte contra ordinem iustitiae: unde nec seipsum contra iustitiam resistendo, aliquis debet liberare a morte.

QVAESTIO LXX.

De iustitia pertinente ad personam testis, in quatuor articulos diuisa.

Super Quaestione Septuagesima Articulum primum.

DEINDE considerandum est de iustitia pertinente ad personam testis.

Et circa hoc quaeruntur quatuor.

- ¶ Primo, Utrum homo teneatur ad testimonium ferendum.
- ¶ Secundo, Utrum duorum, uel trium testimonium sufficiat.
- ¶ Tertio, Utrum alicuius testimonium repellatur absque eius culpa.
- ¶ Quarto, Utrum perhibere falsum testimonium sit peccatum mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum homo teneatur ad testimonium ferendum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod homo non teneatur ad testimonium

IN art. primo quaestiois septuagesimae, nota in corpore articuli doctrinam super peris datam, in hoc scilicet, quod infamia de uno crimine non dat ius iudici inquirendi de aliis eisdem uiri criminibus occultis, & sine infamia de illis, firmari ex praesenti doctrina, cum litera dicit, quod si a iudice exigatur testimonium in alius, pura, in occultis, & de quibus infamia non praesens, non tenetur ad testificandum subditus, de quo loquitur. Par autem, aut maior est ratio de reo, quia contingit occultius esse sibi proprium crimen, de quo interrogaretur, quam

Infra. art. 9. ad tertium, quam

Sunt etiam quaedam, quae est simpliciter possent referri quantum in notitia notitia est, oculis tamen subter rationes in eo, qd dicitur notitiae, quia voluit fecerunt seruari. Et propterea ex quo promissum est, ut in secreto non esset, sed postea pro nobilitate et peccatum mortale huiusmodi reuelatio. Sunt autem quaedam, quorum occultatio nulli potest, reuelatioque nulli nocet, quae leuiter committuntur, & acceptantur in secreto. Et in his veniale est fidem violare, quia cum nec ex materia inferatur aliqua iniuria, aut iniuria, quia non est materia perniciosa, nec ex forma, si uoluntate uari naturae, sit contra Deum, aut proximum, sed praeter deum proximum, ratione imperfectioris re, de qua agitur, non contrariatur charitati, sed praeter eam agitur.

ex precepto superioris, qd seruare fidem est de iure naturali. Nihil autem potest precipi homini contra id, quod est de iure naturali.

AD TERTIVM dicendum, qd operari, & cooperari ad occisionem hominis non competit ministris altaris, ut supra dictum est: & ideo secundum iuris ordinem compelli non possunt ad ferendum testimonium in causa sanguinis.

ARTICVLVS II. Vtrum sufficiat duorum, uel trium testimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, quod non sufficiat duorum, uel trium testimonium. Iudicium enim certitudinem requirit: sed non habetur certitudo ueritatis per dictum duorum testimonium. legitur enim, Reg. 21. quod Naboth ad dictum duorum testimonium falso condemnatus est. ergo duorum, uel trium testimonium non sufficit.

¶ 2 Præf. Testimonium ad hoc, quod sit credible, debet esse concors: sed plerumque duorum, uel trium testimonium in aliquo discordat. ergo non est efficax ad ueritatem in iudicio probandam.

¶ 3 Præf. * 2. q. 9. dicitur, Praesul non damnetur, nisi septuaginta duobus testibus: praesbyter autem Cardinalis nisi quadraginta quatuor testibus non deponatur: diaconus Cardinalis urbis Romae nisi in uiginti octo testibus non condemnabitur: subdiaconus, acolytus, exorcista, lector, ostiarius, nisi cum septem testibus non condemnabitur: sed magis est periculosum peccatum eius, qui in maiori dignitate constitutus est, & ita minus est tolerandum: ergo nec in aliorum condemnatione sufficit duorum, uel trium testimonium.

SED CONTRA est, quod dicitur Deutero. 17. In ore duorum, uel trium testimonium peribit, qui interficietur. Et infra 19. In ore duorum, uel trium testimonium stabit omne uerbum.

RESPONDEO. Dicendum, quod secundum Philosophum in primo * Ethicorum. Certitudo non est similiter querenda in omni materia. In actibus enim humanis, super quibus constituuntur iudicia, & exiguntur testimonia, non potest haberi certitudo demonstratiua, eo quod sunt circa contingentia, & uariabilia. Et ideo sufficit probabilis certitudo, quae ut in pluribus uer-

ritatem attingat, & sic in paucioribus a ueritate deficiat. Est autem probabile, quod magis ueritatem contineat dictum multorum, quam dictum unius. Et ideo cum reus sit unus qui negat: sed multi testes afferunt idem cum actore, rationabiliter institutum est de iure diuino, & humano, quod dicto testimonio seruetur. Omnis autem multitudo in tribus comprehenditur, scilicet principio, medio, & fine. Unde secundum Philosophum in 1. * de celo. Omne totum in tribus ponitur. Ternarius quidem constituitur asserentiū, cum duo testes conueniunt cum actore. Et ideo requiritur binarius testimonium uel ad maiorem certitudinem, ut sit ternarius, in qui est multitudo perfecta in ipsis testibus. Unde & Ecclesiast. quarto dicitur. Funiculus triplex difficile rumpitur. * Augustinus autem super illud Ioan. 8. Duorum hominum testimonium uerū est, dicit quod in hoc est trinitas secundum mysterium commendata, in qua est perpetua firmitas ueritatis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quantacunque multitudo testimonium determinetur, posset quodque testimonium esse iniquū, cum scriptum sit Exod. 23. Non sequaris turbam ad faciendum malum. Nec tamen quia non potest in talibus infallibilis certitudo haberi, debet negligi certitudo, quae probabiliter haberi potest per duos, uel per tres testes, ut * dictum est.

AD SECVNDVM Dicendum, qd discordia testimonium in aliquibus principalibus circumstantiis, quae uariāt substantiam facti, puta, in tempore, uel in loco, uel in personis, de quibus principaliter agit, auferit efficaciam testimonii, quia si discordant in talibus, uidentur singulares esse in suis testimoniis, & de diuersis loqui, puta, si unus dicat hoc factum esse tali tempore, uel loco, alius alio tempore, uel loco, non uidentur de eodem facto loqui. Non tamen praedicitur testimonio, si unus dicat se non recordari, & alius asserat determinatum tempus, uel locum. Et si in talibus omnino discordauerint testes actoris, & rei, si sint aequales numero, & pares dignitate, statim pro eo: quia facilius dēt esse iudex ad absoluendum, qd ad condemnandum, nisi forte in causis fauorabilis, sicut est causa libertatis, & huiusmodi. Si uero testes eiusdem partis dissenserint, debet iudex ex motu sui animi percipere cui parti sit standum uel ex numero testimonium, uel ex dignitate eorum, uel ex fauorabilitate cause, uel ex conditione negotii, & dīctorū.

Multo autem magis testimonium unius repellitur, si sibi ipsi aliquis dissideat interrogatus de uisū, & scientia, non autem si dissideat interrogatus de opinione, & fama, quia potest secundum diuersa uisa, & audita diuersimode motus esse ad respondendum. Si uero sit discordia testimonii in aliquibus circumstantiis non pertinentibus ad substantiam facti, puta, si tempus fuerit nubilosum, uel serenum, uel si domus fuerit picta, aut non, aut aliquid huiusmodi talis discordia non praedicitur testimonio, quia homines non consueuerunt circa talia multum sol-

seruantiae fauorem, tolerabile uideatur, ut haec probabilitas sufficiat ad certitudinem inter eos, qui morantur in mundo: Quia tamen reus non potest a huiusmodi sententiam tolerandam cogi, deberet ex huiusmodi iudiciis per tormenta, religioſa tamen, ueritas exquiri, ut sententia non feratur, nisi contra consensum, uel consensum, iuxta sacros canones 2. q. 1. Nos in quemquam.

In responsione ad tertium nota duo. Primum est, de sanctitate debita Romanae Ecclesiae: Cardinalibus, quae utinam tanta esset, ut nullam tantam esset, in scandalum Ecclesiae. Secundum est contra latrones, quod malus Cardinalis non puniatur, quia si periculosius est derogare in opinione hominum dignitati, & auctoritati Romanae ecclesiae comminando Cardinalium, quam tolerare illum sine scandalo.

Tract. 36. in Ioan. in ult. pagina ante h. to. 9.

In corp. art.

Secunda Secundae s. Thoma. Y citari

Sunt quae septuaginta articulum secundum.

In articulo eiusdem in responsione ad secundum aliter, qd dicitur illa de rebus, qui sunt singulares, uel contra res, regulariter habet locum, ut per singulares nullas dante, quia tamen multum irregularis testes in factis iterabilibus uisum suspitionem inducunt, ut si unus dicit aliquid committere unum furum, & alius uidit eum committere aliud furum, & sine testibus exceptione maior, inter religioſos, quando quis exiit inuolatus, aut nomen minus talium testimonium concurrat, si articulus non conficitur, inueniri uidentur quandoq; subiecta condemnatio multorum patrum consilio fulta. Et hoc non fit secundum iuris rigorem, ubi tamen absque tormentis procedit, non tam ad puniendum, quam ad salutem animae, & regularis ob-